

dr hab. Seweryn Kuśmierczyk, prof. UW
Instytut Kultury Polskiej
Wydział Polonistyki
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 17 IX 2022 r.

Recenzja osiągnięć naukowych oraz dorobku dydaktycznego, organizatorskiego i popularyzatorskiego Pana dr. Sebastiana Jagielskiego do wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o sztuce

**1. Sylwetka Habilitanta jako badacza i nauczyciela akademickiego.
Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego Kandydata**

Doktor Sebastian Jagielski jest absolwentem studiów kulturoznawczych w zakresie filmoznawstwa. Studia magisterskie ukończył w 2008 roku na podstawie pracy pt. *Formy obcości. Kino Andrzeja Barańskiego* napisanej pod opieką prof. dr. hab. Tadeusza Lubelskiego na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 2012 roku otrzymał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o sztuce na podstawie rozprawy pt. *Męskie pragnienie homospołeczne w polskim kinie fabularnym*, której promotorem był również prof. dr hab. Tadeusz Lubelski, a recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr hab. Grażyna Stachówna i dr hab. Tadeusz Szczepański, prof. UW.

W latach 2010 – 2014 Habilitant pracował na stanowisku asystenta w Instytucie Sztuk Audiowizualnych na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 2014 roku jest zatrudniony w tym samym Instytucie Sztuk Audiowizualnych na stanowisku adiunkta.

2. Ocena dzieła naukowego zgłoszonego przez dr. Sebastiana Jagielskiego jako podstawowego osiągnięcia naukowego uzasadniającego złożenie wniosku o przeprowadzenie procedury habilitacyjnej

Podstawą starań dr. Sebastiana Jagielskiego o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego jest osiągnięcie naukowe w formie obszernej monografii pt. *Przerwane emancypacje. Polityka ekscesu w polskim kinie lat 1968-1982*. Książka została opublikowana w wydawnictwie Universitas w 2021 roku, liczy 405 stron. Monografia stanowi zwartą, kompozycyjnie spójną, przemyślaną całość.

Autor na przykładzie polskiego kina omawia ujawniające się w Polsce, w latach 1968-1982, symptomy przemian w sferze praktyk społecznych, które nie zostały przez społeczeństwo uświadomione. Rozumie „eksces” jako kategorię politycznego oporu, pokazuje ją przez dobór filmów, których tematyka narusza dominujące wówczas struktury polityczne, kulturowe i społeczne. Książka poszerza dotychczasowe spojrzenie na dorobek polskiego kina w omawianym okresie. Autor przeciwstawia „kino normy” reprezentowane przez twórców młodego pokolenia, wyrażających swój świat norm i wartości w nurcie kina moralnego niepokoju, przykładom „kina ekscesu” – kontrkulturowego, krytycznie nastawionego do konserwatywnego, tradycyjnego systemu wartości, próbującego tworzyć utopijne projekty zmian społecznych, na które byli uwrażliwieni przede wszystkim twórcy filmowi urodzeni w okresie międzywojennym, mający za sobą doświadczenia wojny i okresu stalinowskiego.

Wybór analizowanych filmów został dokonany właściwie. Są one odpowiednim punktem wyjścia do przedstawienia omawianej w książce problematyki. Monografia jest podzielona na trzy części. Pierwsza jest poświęcona wpływowi ruchu kontrkulturowego na Zachodzie na polskie kino. Autor podejmuje to zagadnienie na przykładzie trzech filmów. Analizuje *Wszystko na sprzedaż* Andrzeja Wajdy i omawia związane z uwarunkowaniami politycznymi, z antysyjonistyczną i antyamerykańską propagandą z 1968 roku losy aktorki Elżbiety Czyżewskiej. Przekonująco dowodzi, że kreacja aktorska Czyżewskiej w filmie Wajdy niosła w sobie odpowiedź na spotykające aktorkę w Polsce szykany, wyrażała niemożliwą do wypowiedzenia w inny sposób prawdę o ówczesnej sytuacji społecznej w Polsce.

Kolejne dwa filmy analizowane w tej części monografii to *Pilat i inni* Wajdy i *Diabeł* Andrzeja Żuławskiego. W pierwszym filmie Autor dostrzega naruszenie cielesnych granic męskości w kulturze patriarchalnej i krytyczne spojrzenie na katolicyzm i rodzimą religijność. W *Diablu* zauważa natomiast obecność wizji wyzwolonego społeczeństwa.

Analizie wszystkich filmów towarzyszy przedstawienie szerokiego kontekstu politycznego, społecznego i kulturowego oraz prezentacja opinii prasowych i informacji pochodzących z niepublikowanych materiałów archiwalnych. Zasada prezentacji szerokiego tła i poszukiwanie dodatkowej dokumentacji, co pozwala na pogłębienie analitycznego spojrzenia oraz lepsze zrozumienie sposobu odbioru filmów i ich dalszych losów, jest konsekwentnie obecna w całej książce i stanowi o jej dodatkowej wartości.

Druga część monografii, poświęcona równouprawnieniu kobiet, zawiera analizy filmów *Gra* Jerzego Kawalerowicza, *Dzięcioł* Jerzego Gruzy, *Ziemia obiecana* Wajdy, *Dzieje grzechu* Waleriana Borowczyka i filmu *Bluszc* Hanki Włodarczyk. Film Kawalerowicza staje się podstawą do ukazania obecnej w polskim kinie problematyki emancypacyjnej. Odwołując się do filmu Jerzego Gruzy Autor przedstawia fenomen społecznej obecności Violetty Villas. Pozostałe filmy służą ukazaniu obecności erotyki w polskim kinie jako zagrożenia dla stabilnego porządku społecznego.

Trzecia część książki została poświęcona problematyce klas społecznych, niejawnym antagonizmów klasowych i sprzeczności ideologicznych obecnej w latach siedemdziesiątych w wybranych polskich filmach. Autor analizuje film *Pałac* Tadeusza Junaka, zwracając uwagę na obecne w tym utworze formy chłopskiego buntu i tworzy odniesienie do filmu *Wesele* Andrzeja Wajdy, zarzucając reżyserowi zbyt małą odwagę w przekształcaniu dramatu narodowego Stanisława Wyspiańskiego. W tej części monografii zostaje też podjęta problematyka krytycznego spojrzenia na zagadnienie awansu społecznego na podstawie filmów *Płomienie* i *Awans* Janusza Zaorskiego oraz *Tańczący jastrzęb* Grzegorza Królikiewicza. Książkę zamyka analiza prawie nieznanego filmu Tadeusza Junaka *Gry i zabawy*, zawierającego wyrazisty i mało zniuansowany obraz degeneracji struktur partyjnych i komunistycznej elity w Polsce. Należy zwrócić uwagę na starania jakie podjął Autor by do tego filmu dotrzeć i móc go obejrzeć.

Analizy filmów we wszystkich rozdziałach charakteryzują się dużą wnikliwością, zaproponowane interpretacje dobrze wykorzystują starannie dobraną, obszerną literaturę.

Książka udowadnia wysoki poziom kompetencji filmoznawczych i ukazuje rozległą wiedzę kulturoznawczą Habilitanta.

Recenzowana monografia zdradza takie kompetencje Autora, które cechują samodzielnego pracownika naukowego: trafny wybór zagadnień badawczych, zdolność przeprowadzenia pogłębionej analizy, twórcze i nowatorskie podejście do tematu. Monografia jest świadectwem naukowej samodzielności i swobodnego korzystania z warsztatu naukowego. Ze względu na podjętą problematykę, jej wieloaspektowość i innowacyjny charakter oraz zastosowany warsztat filmoznawczy i kulturoznawczy wskazane przez dr. Sebastiana Jagielskiego osiągnięcie naukowe spełnia wymogi stawiane tego typu pracom przy ubieganiu się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Na ogólny dorobek dr. Sebastiana Jagielskiego po uzyskaniu doktoratu składa się, poza recenzowaną monografią i książką *Maskarady męskości. Pragnienie homospołeczne w polskim kinie fabularnym*, będącą opublikowaną, poszerzoną rozprawą doktorską, 10 artykułów zamieszczonych w książkach zbiorowych, dwa tomy współredagowane z Magdaleną Podsiadło, 16 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, w tym 5 publikacji obcojęzycznych. Wśród artykułów zamieszczonych w książkach zbiorowych należy wyróżnić dwa obszerne rozdziały przygotowane do trzeciego i czwartego tomu podręcznika *Historia kina*, poświęcone kinu moralnego niepokoju i kinu polskiemu w okresie transformacji. Za obydwa rozdziały Habilitant otrzymał nagrody zespołowe Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Spośród prac zamieszczonych w czasopismach naukowych wyróżnia się pięć artykułów opublikowanych w renomowanym „Kwartalniku Filmowym” i artykuł w dwumiesięczniku „Teksty Drugie”. Autor z powodzeniem zajmuje się zarówno polskim kinem dwudziestolecia międzywojennego, kinem z okresu PRL, jak również kinem współczesnym, czego przykładem są artykuły poświęcone filmom *Ida* i *Córki dancingu*. W wielu publikacjach widoczne są poszukiwania naukowe zmierzające do wypracowania nowego spojrzenia na historię polskiego kina

Działalność naukowa habilitanta znajduje wyraz nie tylko w publikacjach naukowych, ale również w aktywności konferencyjnej. Dr Sebastian Jagielski jest uczestnikiem życia naukowego, biorącym autorski udział w konferencjach naukowych, tym samym przedstawiającym swoje badania na forum publicznym i poddającym je ocenie różnych

gremiów naukowych. Liczba wystąpień konferencyjnych – po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczył z referatami w 10 konferencjach krajowych i 2 zagranicznych – świadczy o zaangażowaniu w życie naukowe.

Na szczególne podkreślenie zasługuje uczestnictwo dr. Sebastiana Jagielskiego w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych i zagranicznych. W latach 2012-2020 kierował 7 projektami badawczymi finansowanymi przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Od 2021 roku kieruje projektem finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki, a od 2022 roku jest członkiem zespołu badawczego realizującego projekt międzynarodowy.

Habilitant odbył staż naukowy w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk oraz prowadził badania i kwerendy biblioteczne w Londynie (2 pobyty) i Nowym Jorku (2 pobyty) oraz archiwach zlokalizowanych w Warszawie. Przygotował również 2 ekspertyzy w konkursach POB Heritage i był członkiem komisji oceniającej w ramach Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był recenzentem kilkudziesięciu artykułów złożonych w miesięcznikach i kwartalnikach naukowych.

W zainteresowaniach naukowych Habilitanta można wyróżnić trzy nurty badań związane z filmowymi reprezentacjami ciała i seksualności, problematyką kina polskiego jako kina transnarodowego i historią polskiego kina ujmowaną z perspektywy teorii afektów. Nurty te są reprezentowane w publikacjach i w wystąpieniach konferencyjnych. Są rozwijane harmonijnie, badacz wiąże z nimi swoją przyszłość naukową, tworząc i przedstawiając projekty nowych badań. Artykuły naukowe (dołączone do wniosku) koncentrują się wokół wymienionych kręgów tematycznych, dokumentują poszukiwania metodologiczne i interpretacyjne Habilitanta, ukazują jego umiejętności analityczne.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego Habilitanta

W biografii zawodowej dr. Sebastiana Jagielskiego widać ściśle powiązanie działalności naukowej i dydaktycznej – obie te sfery aktywności uniwersyteckiej się przeplatają. Biogram naukowy dowodzi, że Habilitant, przechodząc kolejne etapy formacji akademickiej zdobył bogate i wszechstronne doświadczenie dydaktyczne. Od 2008 roku prowadzi w Instytucie Sztuk Audiowizualnych Uniwersytetu Jagiellońskiego zajęcia z wprowadzenia wiedzy o filmie, zajęcia dotyczące historii filmu polskiego do 1989 roku i

historii filmu polskiego po roku 1989, autorskie zajęcia z podstaw analizy dzieła filmowego i autorskie kursy monograficzne z historii kina polskiego. Prowadził także zajęcia dotyczące interpretacji dzieła filmowego w ramach specjalności antropologiczno-kulturowej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jest promotorem 22 prac licencjackich i recenzentem łącznie 34 prac licencjackich i magisterskich. Pełni funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim.

Dr Jagielski uczestniczył w pracach zespołu przygotowującego reformę programu studiów filmoznawczych w Instytucie Sztuk Audiowizualnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, dwukrotnie pełnił funkcję sekretarza Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej na studia I i II stopnia, a także na studia doktoranckie. Brał także udział w przygotowywaniu harmonogramu zajęć na studiach I i II stopnia.

Udział w organizowaniu życia naukowego wyraża się obecnością Habilitanta w zespole organizacyjnym międzynarodowej konferencji *Kino polskie jako kino transnarodowe* i w zespole organizacyjnym sesji naukowej *Wajda 90*. Oznacza to, jak sędzę, uznanie dla umiejętności organizacyjnych i umiejętności współpracy dr. Sebastiana Jagielskiego.

Pracy naukowej Habilitanta towarzyszy od początku systematyczna, równoległa działalność popularyzatorska i krytyczna. Jako rozpoczynający pracę badacz współpracował przy tworzeniu II wydania *Encyklopedii kina* i był autorem ponad 30 recenzji i szkiców krytycznych opublikowanych m.in. w miesięcznikach „Kino” i „Film”, za co otrzymał dwukrotne wyróżnienie w konkursie im. Krzysztofa Mętraka dla młodych krytyków filmowych. Zdobyte w ten sposób doświadczenie zaowocowało współpracą z Akademią Polskiego Filmu i kilkoma wykładami prowadzonymi w jej ramach w Krakowie i w Warszawie. Dr Sebastian Jagielski był także zaproszony do wygłoszenia autorskich wykładów w ramach kilku odbywających się w Polsce festiwali filmowych. Brał również udział w poświęconych problematyce polskiego kina audycjach radiowych.

Duże zaangażowanie w prace wykraczające poza standardowe obowiązki pokazuje, że dr. Sebastianowi Jagielskiemu nie są obce żadne formy działalności znamionujące nauczyciela akademickiego dobrze przygotowanego do pełnienia misji uniwersyteckiej.

5. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej dokonania naukowe, dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie Habilitanta stwierdzam, że spełniają one w pełni kryteria oceny osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku z tym popieram wniosek o nadanie dr. Sebastianowi Jagielskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o sztuce.

Seweryn Kuśmierczyk